

Gør Det Selv

SVÆRHEDSGRAD:

Det er godt at have arbejdet med træ før, men du kommer langt med enkle midler. Den store udfordring vil ofte være at bygge taget på kvisten sammen med taget på huset.

TIDSFORBRUG:

1-2 dage

PRIS:

Cirka 5000 kroner – for den enkle udgave her

Det lave stakit ser kompliceret ud, men det kræver mere tålmodighed end stor snedkerkunnen.

Ny indgang giver læ og karakter

[før]

Når regnen drypper ned ad nakken, mens du sætter dine tasker på den våde jord foran hoveddøren – så er det tid at overveje, om en ny indgang ikke ville pynte på huset og humøret.

[efter]

Traditionen lever i den nye tilbygning, som kan lette dagligdagen i det gamle træhus rigtig meget. Nu skal træet males, så kunne huset såmænd være født med kvisten.

En forstuekvist efter bedste svenske tradition giver dit træhus karakter, sikrer dig et sted i læ for regnen at sætte indkøbsposerne fra dig og finde nøglen frem – og slipper din indre snedkerglæde fri på træværket.

Der er uden tvivl mange gode og praktiske grunde til, at vores svenske naboer ofte sætter en lille overdækket indgang på deres træhuse. Den åbne tilbygning giver læ for regn og sne, mens man finder nøglen frem, et tørt sted at sætte tasker fra sig, meget ofte et sted at sidde, mens man trækker støvlerne af – men kun let afskærmet for den værste vind, så en indbrudstyv ikke skjult bag lukkede vægge kan bryde ind gennem den aflåste hoveddør.

Men den overdækkede indgang – der faktisk hedder et bislag – er meget mere end en praktisk foranstaltning. Den er en detalje, der giver huset karakter – eller mangel på samme, når det går galt.

Så hvis du beslutter dig for at forkæle dit træhus med et bislag, som vi her viser en enkel opskrift på, så tag dig god tid til at finde den rette størrelse, placering og udformning til lige netop dit hus. Den udgave, vi bygger, kan være helt rigtig på dit hus – men også helt forkert. Så tag dig

god tid. Se dig om på en lang tur, eller gå på opdagelse i nabolaget, hvis der ligger tilsvarende huse.

Andre må have løst opgaven på en måde, du kan hente inspiration i.

Og tegn så huset med den planlagte udbygning – eller leg med billederne på din computer, hvis det er lettere for dig. Huset, som vi på siderne her forsyner med et bislag, er fra begyndelsen af 1900-tallet, så vi koncentrerede os om huse på samme alder, da vi var ude at hente inspiration og studere byggeskik.

Og nyd så, at der ikke er voldsomme konstruktionsmæssige krav til den lille forstue, men rigelig plads til den pynt, svenskerne kalder snedkerglæde.

De tekniske udfordringer er hurtigt overskuet med træ i standardmål og enkle samlinger uden beslag, og derefter er det sjovt at lege med små detaljer som affasninger på stolperne, et lavt stakit og en sol i gavlen. De detaljer, der er så meget andet end praktiske grunde til.

Forstuekvist som i Sverige

Gulvet i vores bislag måler 200 x 120 cm, og dimensionerne på vores træ passer fint til den størrelse. Bygger du en væsentligt større tilbygning, må du gå op i kraftigere tømmer. Længdemålene vil variere fra sted til sted, så vi har udeladt dem – det afgørende er principperne.

Taget er brædder dækket med tagpap. Det er enkelt og diskret, og får vi siden lyst til at ændre beklædningen, er det nemt at lægge nyt oven på tagappet.

De kraftige affasninger i stolperne skærer vi fra 10 cm over stakittet til 10 cm under den vandrette ramme foroven. Højden på stakittet skal altså besluttes, før stolperne rejses.

Stakittet her kan vi lave så højt eller lavt, som vi har lyst til – men er der risiko for at falde langt ned, skal stakittet have en vis højde. Spørg for en sikkerheds skyld i kommunen.

I det beskudne byggeri kan spærene samles med 8 mm krydsfiner.

Solen er mest for sjov og giver gavlen masser af personlighed. Og den skal passe til huset – ligesom de buer, vi sætter i hjørnerne.

Den vandrette ramme samles "halvt i halvt" og skrues i stolperne ovenfra.

Stolperne placerer vi oven på den solide gulvramme, der efter svensk model ligger på et lag skærver og skrues fast i huset. På blød dansk grund kan den rigtige løsning være at sætte de to forreste stolper – eller alle fire stolper – i hver sit fundament, fx en nedstøbt stolpesko.

MATERIALER

Dimensionerne varierer. Du skal ikke tage dig af, om du ikke kan finde træ, der lige måler 70 x 70 eller 45 x 95 mm. Især de lidt grove regler kan lige så ofte være høvlet ned til fx 71 x 71 eller 47 x 95 mm.

DET HAR VI BRUGT

Materialer

- Granitskæver til underlag
- Belægningssten til at sætte tilbygningen på
- 45 x 95 mm trykimprægneret træ til bundrammen – og i vores tilfælde 45 x 70 mm, hvor rammen hviler på trinet
- 28 x 120 mm terrassebrædder
- 70 x 70 mm trykimprægneret

- træ til stolperne og de vandrette remme under taget
- 45 x 95 mm træ til tagspær – og til håndlisterne
- 8 mm krydsfiner til at forstærke tagspærerne i top
- 22 x 95 mm brædder med not til taget
- Tagfodsprofil i aluminium
- Trekantliste til gavlen

- Selvklæbende tagpap
- 22 x 120 mm træ til vindskeuderne
- Vindskeudeprofil i aluminium
- 22 x 45 mm træ til stakittet
- 28 x 70 mm træ til bænken
- Færdige stolpehætter
- 22 x 220 mm træ til buer og sol
- Diverse skruer, søm og lim
- Grunder og maling

Gulvet

Kvistens gulv bygger vi som en ramme af trykimprægneret træ, som vi skruer terrassebrædder fast på.

Ramme og gulv hviler på et stabilt lag granitskærver og det gamle betontrin foran døren – det slipper vi samtidig for at skaffe væk.

Rammen skrues vi fast i huset, før de sidste brædder lægges på plads. Skelettet med lodrette stolper og den vandrette ramme øverst skrues også fast i huset senere – men vi gør altså ikke noget stort nummer ud af at forankre fronten i frost-sikker dybde med egne fundamenter. Skulle de med tiden give sig nogle millimeter, kan den åbne konstruktion nemt følge med og vride sig det nødvendige.

Afstanden mellem strøerne må ikke være over 60 cm.

1 Efter at have målt, tegnet og regnet skærer vi træet til bundrammen op og samler det med 100 mm skruer – rustfri, fordi vi bruger trykimprægneret træ. Fronten og siderne bygger vi af 45 x 95 mm, resten af 45 x 70 af hensyn til det gamle trin.

2 Undervejs tjekker vi jævnligt, at rammen er i vinkel, ved at tage krydsmål – afstanden diagonalt fra hjørne til hjørne skal være den samme på begge led. Og her, hvor vi bygger i det fri, skal vi også tjekke, at rammen ikke vrider sig.

3 Græs og muld fjernes, hvor rammen skal ligge – du skal være nede ved et stabilt underlag, før du fylder skærver på. Skærverne griber godt ind i hinanden og giver en stabil bund, hvis laget ikke bliver tykkere end 2-3 gange skærvestørrelsen.

Gulvet lægges vandret – evt. med en smule fald væk fra huset.

4 Selv om skærverne dræner godt, løfter vi rammen op på flade sten i højde med det gamle trin. Ud over at vi undgår et tykt – og derfor mindre stabilt – lag skærver, sikrer vi god ventilation under rammen, og det holder den tør og sund.

5 Nu skrues terrassebrædderne på rammen. Vi løfter den ud, så det er lettere at komme til. Brædderne skrues fast med rustfri skruer, gerne med fræseribber og skærespids, så du ikke skal bore for. Hold 5-6 mm luft mellem brædderne.

6 Brædderne retter vi af med ét langt snit i hver side – det er hurtigere, lettere og mere præcist end at skære hvert enkelt bræt af i rette længde, før det skrues fast. Her bruger vi en dyksav med skinne, du kan også køre en rundsav langs et bræt.

Husk at bore for i rammen, hvor gevindet ikke skal gribe fat.

7 Gulvet lægges på plads og gøres fast i huset. Vi har ventet med at sætte de sidste brædder på rammen, så vi kan sætte skrueerne gennem rammetræet. Vi bruger store franske skruer, som vi kan stramme på den snævre plads.

8 Inden vi lægger de sidste brædder på gulvet, lægger vi en plankestump ned i hullet foran dørtrinet – sådan et hul vil der ofte opstå. Stumpen skrues vi fast til rammen, så den vil understøtte det yderste bræt. Det skæres, så det passer i åbningen.

VI ER TO OM AT LØFTE GULVET på plads. Ikke fordi det er forfærdeligt tungt, men for at få det lagt ned uden at forskubbe de sten, det hviler på.

Skær samlingen med kapsaven

Den vandrette ramme oven på stolperne samler vi "halvt i halvt". I stedet for at skære snittet fra enden af stolpen, som man gør med håndværktøj, fjerner vi det meste af træet med en tæt række snit i kapsaven.

Teknikken kræver, at saven har dybde-stop og udtræk. Når vi har stillet dybden til det halve af stolpens tykkelse, kan vi trykke klingens i bund og føre den frem og tilbage, så vil den efterlade et lige snit.

De smalle rester af træ mellem snittene slår vi af med en hammer, og så kunne vi glatte fladen med et stemmejern, men vi finpudser i stedet fladen med kapsaven!

Stolpen flyttes lidt frem ved at lægge en stump træ ned på bagsiden – ellers når den runde klinge ikke ned i den ønskede dybde hele vejen.

Det træ, der skal fjernes for at lave den planlagte samling, skæres igennem med en tæt række snit i kapsaven.

Når de smalle rester er slået af, kan bunden "fræses" ved at bevæge den under den roterende klinge.

Skelettet

De lodrette stolper og den vandrette ramme på dem bygger vi af 70 x 70 mm trykimprægneret træ. Især bunden vil risikere at stå meget fugtigt, men med den rigtige imprægnering og grunding før slutmalingen kunne vi også have brugt ubehandlet træ.

Højden skal naturligvis være, så selv ens høje venner ikke slår hovedet imod overliggeren, men indrettes efter huset, så kvisten ikke bliver for dominerende.

For at kvisten skal passe til det gamle hus, giver vi stolperne en bred fas over stakittet, før vi rejser dem. Da stakittet ikke skal hindre nogen i at falde, vil vi kun gøre det 78 cm højt – vi skærer så fasen fra 88 cm over gulvet og op.

3 Fasen afsluttes i begge ender med en runding, som vi snitter med en kniv – du kan også bruge stemmejern. Er du gode venner med din overfræser, kan du naturligvis også lave affasningerne med den og undgå at save de lange skrå spor.

1 Stolper og remme til skelettet saves ud – husk, at de vandrette remme skal være i fuld længde, så de kan samles "halvt i halvt". Den ene ende af det imprægnerede træ retter vi kun lige netop af, så den kan sættes nede, hvor der er mest fugtigt.

2 De markante faser på stolperne skærer vi med vores dyksav – en rundsav eller stiksav styret hen langs et bræt kan også klare opgaven. Fasen vil vi have til at begynde 10 cm over stakittets håndliste og slutte 10 cm under remmen.

4 De klargjorte stolper skrues vi fast i gulvet med skråtstillede 80 mm skrues. Den ende, der ikke er kortet af, sættes i bunden. De forreste stolper er alt andet end stabile nu, men det går over, når de forbindes foroven.

5 Den forreste rem placerer vi først. Vi er omhyggelige med, at afstanden mellem stolperne bliver lige stor oppe og nede, inden vi skrues remmen fast med en 90 mm skrue ovenfra. Inden remmen i siden lægges op, giver vi samlingen lim.

FAGUDTRYK

Bislag uden bier. Vi taler på skift om indgang, kvist og bislag. Det korrekte er bislag – med "bi-" som i bivogn og bismag. Men det svenske ord förstukvist forstår de fleste nok bedre, selv om kviste i Danmark sidder på taget!

TIPS

Præcis halvt ned i stolpen. Når du skærer ud til hjørnesamlingen i den vandrette ramme, kan du tjekke dybden på snittet på en stump træ, du ikke skal bruge. Sav fra begge sider samme sted – så skal de to snit lige mødes.

6 Samlingen sikres med endnu en skrue ovenfra – denne gang gennem begge remme og ned i stolpen. Det hele er ikke meget mere besværligt end at samle med byggebeslag – og beslagene ville stå rigtig dårligt til den gamle byggestil.

7 Ind mod huset er det hele lidt enklere – her skrues stolperne direkte ind i væggen, og remmen skrues fast i stolpen ovenfra. For at nå langt nok ned i stolpens endetræ kan du forsænke skruen halvt ned i remmen, når du borer for.

Tagspærerne

Nu skal vi samle de spær, der skal bære taget. De bygges af 45 x 95 mm høvlet træ – her bruger vi ikke trykimprægneret.

Foroven skærer vi spærtræet med en af kapsavens faste indstillinger, den på 22,5 grader. Det bliver så taghældningen, som også passer fint til huset.

Længden bestemmes af, at vi gerne vil have et udhæng på cirka 25 cm – og det bringer samtidig tagets underkant nogle centimeter ned under husets tag.

Vi bygger til danske forhold, så vores spær samler vi med 8 mm krydsfiner på hver side. En større tilbygning eller en større risiko for sne kræver en kraftigere samling, fx med tykkere krydsfiner skåret som en trekant.

1 Spærtræet skæres med kapsavens faste indstilling på 22,5 grader i de ender, der skal samles i rygningen, mens underkanten skæres vinkelret over. Teknisk vil to spær være nok, men vi laver tre for at få kvisten til at se mere helstøbt ud.

2 Spærerne samles og forstærkes med krydsfiner på begge sider. Forstærkningerne, der svarer til de langt stærkere sømplader eller skruebeslag i større spær, kan du skære ud med spærerne som skabelon – de bør være 135 grader.

3 Spærerne skal hvile i hak ned på tagremmen. For at finde ud af, hvor de skal skæres, spænder vi det yderste spær fast med tvinger og streger op til udskæringerne. Når de er skåret i det første spær, kopieres de over på de to andre.

4 Sadelhakkene gør konstruktionen stærkere – og så sænker det taget lidt længere ned over underbygningen, så det ikke ligner en for lille hat højt på et hoved. De to yderste spær skrues fast – det tredje tættest ved huset venter vi lidt med.

5 Vi skal skære ud i taget på huset for at kunne samle de to tage. For at se, hvor vi skal skære, fører vi spærernes højde over på taget med vores retsskinne – du kan også bruge et bræt. Løft strengen, så der bliver plads til tagpladen på kvisten.

VÆRKTØJ

Stilfærdige snit i tagpladerne. Hvor vinkelsliberen vil rykke i pladerne, skærer twincutteren helt anderledes fredeligt gennem dem med sine to modsatkørende klinger. Se på www.adamant-twincutter.com.

6 Først skærer vi tagpladerne – derefter fjerner vi også undertaget i den del, der ligger uden for væggen, altså hele udhænget. Pladerne kan skæres med en vinkelsliber eller twincutter, mens en bajonetsav er god til undertaget.

7 Tagspærerne gøres nu fast alle tre. I vores hus kommer taget på kvisten til at gå lidt ind over undertaget på det gamle hus, i andre tilfælde vil hele kvisten befinde sig uden for væggen. Du må med andre ord også her være klar til at improvisere.

Taget

Taget bygger vi af brædder med fer og not, som vi lægger tagpap på. Du kan også lægge tagpap på krydsfiner – så skal du vælge en plade beregnet til formålet.

Det afgørende punkt er naturligvis at få gjort overgangen mellem det gamle og det nye tag tæt. Havde vi på kvisten lagt bølgede plader som på huset, skulle vi have lagt en egentlig skotrende, men her handler det om at få løsnet pladerne på det gamle tag, så vi kan skyde tagpappet godt op under dem, mindst 10-15 cm.

Det nye tag lægger vi to lag tagpap på, det giver et meget holdbart tag. Tagpap har jo den fordel, at man altid kan lægge en ny belægning ovenpå, hvis man på et tidspunkt vil ændre udseendet på huset.

Vi bruger et kort bræt som slagklods for at beskytte feren.

1 Brædderne på taget bygger vi på nedefra og op – efter først at have rettet tagspærerne ind og fikseret dem med et midlertidigt bræt øverst. Om du skruer eller sømmer, er helt efter eget valg, bare det bliver pænt – taget ses nedefra.

2 Som ved gulvet venter vi med at korte brædderne af, til hele fladen er gjort fast. Derefter er det nemt at rette hele kanten af på én gang med 30 cm udhæng, uanset om man så skærer med en dyksav, en rundsav eller bare en fukssvans.

Trekantliste

Tagfod

3 Nederst sætter vi et metalprofil – det kaldes en tagfod. Det giver en pæn afslutning og sikrer, at vandet drypper videre ned. Derefter sætter vi langs kanten ved gavlen en trekantliste, som betyder, at tagpappet kan bøjes op uden at knække.

4 Vindskederne sætter vi på enden af brædderne – de støtter så også på trekantlisterne. Til pynt skærer vi de nederste hjørner af med vandrette snit. Når vi lægger tagpappet ud, kan vi trække det helt op til overkanten af vindskederne.

Før to stykker vindskedeprofil samles, skæres hjørnerne på det underste af.

5 Oversiden af vindskederne dækkes med et nyt metalprofil – ligesom ved tagfoden er det beregnet specielt til opgaven og har navn efter den. De ret korte stykker lægges nedefra og op, og ved rygningen foldes det omhyggeligt.

Pap er let at lægge – og let at ændre

Vi overvejede naturligvis at lægge plader på kvistens tag, der svarede helt til dem på selve huset. Men de var ikke lige til at finde – og vi kunne i øvrigt godt få lyst til at skifte hele taget en dag, hvor der bliver tid til det.

Begge dele taler for vores tagpap. I første omgang er det diskret og pænt og falder tilstrækkeligt ind i billedet med de mørke plader – og så er det meget nemt at bygge videre på, hvis vi bestemmer os for det i fremtiden.

Der er ingen grund til at rode med flydende asfalt og levende ild, når du lægger tagpap på det lille tag. Vi bruger selvkøbende tagpap, som kun sømmes i yderkanterne.

Stakit og bænk

Stakittet rundt om vores bislag holder sammen på det og giver en følelse af rum – men det er mest for et syns skyld. Skulle det for alvor hindre folk i at falde ud over en høj kant, ville vi både gøre det højere og gøre det bedre fast i stolperne.

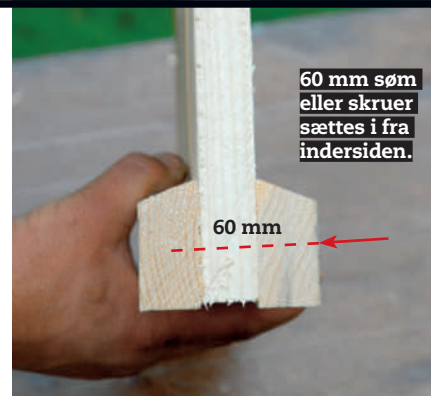
Det bygges i løse sektioner, og bortset fra håndlisterne er det hele bygget af høvlede lister på 22 x 45 mm.

Bænken er rigtig rar at have i det lille indgangsparti og gør det – ligesom stakittet – til mere end bare et halvtag foran hoveddøren. Den bygger vi af fire lister på 28 x 70 mm. For at få plads til bænken og undgå at komme for tæt på vinduet har vi sat kvisten lidt til venstre for døren. Man må improvisere.

1 Stakittet bygges op af korte og lange stykker af samme liste.

I vores tilfælde har vi skåret de korte stykker 16 cm lange – med en lille spids, det er en traditionel teknik – mens de lange stykker er 69 cm lange.

2 De lodrette lister i stakittet holdes oppe og nede sammen af tilsvarende lister på begge sider. Det hele sømmes (eller skrues) sammen fra indersiden. De vandrette lister i bunden giver vi en skrå kant, så vandet løber af.

3 De færdige sektioner sættes op mellem stolperne. For at undgå, at de fugtes op fra undersiden, lægger vi et par afstandsklodser (45 mm) under dem, mens vi gør dem fast.

4 Stakittet gør vi fast med skrå skruer oppe og nede. Da de mest er til pynt, nøjes vi med de samme 55 mm skruer, vi brugte til gulvbrædderne. De to sektioner i fronten kræver hver en ny kort stolpe, som vi skruer fast med skrå skruer.

5 Håndlisterne runder vi selv på oversiden. Vi bruger de samme 45 x 95 mm planker som ved tagspærerne. Profilen tegner vi på endetræet, inden vi går i gang med elhøvlen. Du kan fint bruge en gammeldags høvl. Slut med slibepapir.

6 Håndlisterne skrues fast med skrå skruer nedefra. Det er pæneste, og du slipper for splinter i hænderne. Hold listen fast med spændetvinger, mens du skruer, så den rækker lige langt ud på begge sider. Stolpens top lukkes med en færdig "hat".

7 Den korte bænk behøver kun støtte i siderne. Her sætter vi et par 28 cm lange bærestykker af samme planke, som bænken laves af, 28 x 70 mm. Forkanten skæres vi skråt af, så den ikke ses så tydeligt, inden den sættes op med skruer.

8 De fire planker til sædet rettes af i kanterne, så de ikke giver splinter, og den forreste rundes måske ekstra, så den er rarere at sidde på. Plankerne gøres fast med skrå skruer nedefra, så vi undgår synlige skruer. Vi holder 6 mm luft mellem dem.

Pynt og sjov

Nu kunne vi lægge snedkerværktøjet fra os og gribe pensler og malerbøtte – men når nu vi alligevel leger med de svenske traditioner, hvorfor så ikke slippe en ganske lille smule snedkerglæde løs og blive i stilen?

Vi gør det lidt diskret med enkle buer i hjørnerne og en klassisk sol over vores indgang. Buerne skærer vi af et bræt på 22 x 220 mm. Om vores buer vil passe til dit hus og din kvist, det kan vi jo ikke sige – det kan være, du vil lege mere.

Til solens stråler bruger vi nogle rester af de 22 x 45 mm lister, som vi byggede stakittet af. Selve den opstående – eller nedgående, alt efter temperament – sol skærer vi ud af samme bræt som buerne.

Med en smal klinge til buer er stiksaven ideel til de frie former.

1 De seks buer til hjørnerne skærer vi ud med stiksav. De to yderkanter skal være i ret vinkel, ellers er der frit slag. Efter at have skåret dem ud pudser vi dem let med slibepapir. For at undgå, at de flækker, når vi sætter dem op, borer vi for og forsænker.

2 Strålerne i solen gør vi i første omgang fast i spæret. Først i næste runde gøres de alle fast i solen, hvor de mødes. Det betyder, at samlingen ikke ses fra forsiden, kun i skyggen på bagsiden, så den behøver ikke være vildt præcis.

DET FÆRDIGE INDGANGSPARTI skal bare males, efter at solen har sat kronen på værket. Gulvet maler vi ikke, det får kun en gang olie til at beskytte imprægneringen. Resten grundes og males efter alle kunstens regler – kvisten er virkelig husets nye ansigt.

